

Elena NISTOR*

RĂZBOIUL DE PE NISTRU: CAUZE, ACTORI, CONSECINȚE

War on the Dniester: causes, actors and consequences

Abstract: *The Transdnistrian conflict or the war in Transdnistria (sometimes called Moldovan-Russian war) was a military conflict, currently a political conflict between Moldova and the self-proclaimed “Transdnistrier Moldovan Republic” over control in Camenca, Dubăsari, Grigoriopol, Ribnița, Slobozia and Tiraspol, located on the left bank of the Dniester river, and Bender city, located on the right bank of the same river. The political conflict started in 1990, immediately after the independence of the so-called Transnistrian Moldovan Republic, with its dormant phase still being carried out today.*

Keywords: *Transdnistria, Russian Federation, Kishinev, frozen conflict*

În contextul Sud-Est European, conflictul transnistrean rămâne a fi unul dintre cele mai grave, dar și mai puțin studiate subiecte, el însă are o importanță majoră nu doar pentru statalitatea și integritatea Republicii Moldova, dar și a întregii regiuni. În septembrie se vor împlini 27 ani de la proclamarea independenței așa-zisei Republici Moldovenești Nistrene (2 septembrie 1990), iar recent s-au împlinit 25 de ani de la războiul de pe Nistru¹ (2 martie - 13 august 1992)². Din anul 1992 până în prezent, în spațiul public din Republica Moldova sunt folosite, atât de politicieni, cât și

*BA, “B. P. Hașdeu” State University, Cahul, The Republic of Moldova; e-mail: nistor.elenach@gmail.com

Date submitted: June 12th 2017

Revised version submitted: July 15th 2017

Accepted: August 8th 2017

¹ Conform Hotărârii Guvernului Republicii Moldova nr. 662/12.10.1992 „Privind stabilirea granițelor zonei de conflict militar și duratei de începere și terminare a ostilităților în zona transnistreană a Republicii Moldova”, „zonă a ostilităților” este declarată zona situată pe malul drept al râului Nistru, cu o lungime de 15 km, care se întinde în partea de nord până la satele Vâșcăuți și Susleni, raionul Orhei, în partea de sud – orașul Căușeni, satele Talmaz și Răscăeți, din raionul Ștefan Vodă. Din zona specificată mai fac parte localitățile de pe malul stâng al Nistrului: Cocieri, Korjova, Coșnița, Doroșkaia, Lunga, Molovata Nouă, Pârâta, Pohrebaia, Roghi.

² În Hotărârea Guvernului Republicii Moldova nr. 662/12.10.1992 se specifică ziua în care a început lupta (2 martie 1992) și ziua în care a luat sfârșit (13 august 1992).

de jurnaliști și formatori de opinie, expresiile de „regim separatist”, „lideri separatiști” sau „republică separatistă”.

Un moment important care a stat la baza declanșării războiului de pe Nistru a fost puciul de la Moscova din 19 august 1991. Mai marii conducători ai Uniunii Sovietice, printre care se numără Vicepreședintele U.R.S.S., primul-ministru, miniștrii apărării și de interne, președintele K.G.B. împreună cu alți câțiva, susținuți de Anatolii Lukianov care avea funcția de președinte al Sovietului Suprem al Uniunii Sovietice, încearcă o lovitură de stat „în scopul apărării intereselor cetățenilor Uniunii R.S.S., a independenței și suveranității țării, reinstaurării ordinii și legalității, stabilizării situației, depășirii crizei, de a nu admite haosul, anarhia și războiul civil fratricid”³. Inspiratorul și organizatorul puciului a fost P.C.U.S.⁴ Uniunea Sovietică este paralizată, ca urmare a acțiunilor întreprinse de puciști. Adevăratul obiectiv al puciștilor a ieșit la iveală chiar din prima zi de manifestații. Puciștii au încercat de fapt să întoarcă U.R.S.S.-ul înapoi la sistemul totalitar, crud și nemilos de odinioară, să potolească democrația și râvna popoarelor la libertate, ei au dorit să restabilească situația avantajoasă oligarhiei P.C.U.S. Puciștii nu și-au îndeplinit scopul propus, iar drept consecință a acestui puci are loc evenimentul care a schimbat la 360° soarta locuitorilor dintre Prut și Nistru. Uniunea Sovietică, care până atunci părea că va exista o veșnicie, s-a destrămat.

La 27 august 1991 apare un nou stat pe arena internațională – Republica Moldova, cu capitala stabilită la Chișinău. Conducătorii de la Chișinău i-au condamnat cu promptitudine pe puciști. Liderii separatiștilor însă s-au alăturat puciștilor, luând măsuri concrete în vederea executării dispozițiilor emise de aceștia de la Moscova⁵. După proclamarea independenței, în viața politică, socială și economică a Republicii Moldova se produc modificări importante. Pentru a împiedica plecarea Moldovei din Uniunea Sovietică, Kremlinul și separatiștii din Tiraspol au considerat necesară elaborarea strategiei privind crearea pe teritoriul Republicii Moldova a două formațiuni statale: pe malul stâng al Nistrului și în regiunea populată preponderent de găgăuzi, unde acțiunile forțelor separatiste erau în deplină desfășurare. Această misiune a fost încredințată Ministerului Apărării și Ministerului Afacerilor Interne al U.R.S.S.. Marele Cartier General al Armatei Sovietice a elaborat planul detaliat al creării celor două republici, care, prin intermediul regiunii militare Odessa, trebuia să fie realizat imediat⁶.

Pentru a înțelege mai bine cum s-a declanșat de fapt acest război de pe Nistru și cum s-a ajuns la un conflict înghețat, trebuie să precizăm care a fost situația în Transnistria înainte de proclamarea independenței a

³ Советская Молдавия, 20 august 1991.

⁴ Аргументы и факты, nr. 33, 1991.

⁵ Scurtu 1998: 315.

⁶ Nezavisimaia Moldova, 26 mai 1992.

Republicii Moldova și influența acesteia pentru izbucnirea războiului, dar și rolul pe care l-a jucat U.R.S.S., ulterior deja Rusia. La sfârșitul anilor 80' ai secolului XX, apare în arenă Igor Smirnov⁷, care reprezenta interesele Rusiei în Transnistria și care a avut un rol major în organizarea războiului de pe Nistru. Atunci s-au făcut primii pași pentru legalizarea structurilor politice și organizaționale „Interdvijenie”, rebotezată apoi de V. Iacovlev în „Unitate–Edinstvo”; filiala partidului liberal democrat din Rusia al lui Vladimir Jirinovski; s-a format partidul comunist din Transnistria; a apărut „Consiliul colectivelor de muncă”. Aceste „soviete” s-au contopit și au organizat „Sovietul unit al colectivelor de muncă” (OSTC). Transnistria era des vizitată de deputați ruși și de militari sovietici (Travkin, Jirinovski, Makașov, Ruțkoi, Stankevici, Baburin, Craciov, Morozov, Plehanov și alți șovini), care încurajau în fel și chip pregătirea acestui război⁸. Din inițiativa lui A. Lukianov, în Transnistria au început să fie create formațiuni de tip paramilitar: „detașamente muncitorești”, „detașamente în ajutorul miliției” (ROSM). În 1989, aceste detașamente au început a fi înarmate de către ofițerii unităților a Armatei a 14-a, care au susținut și grevele „amazoanelor” din 1989, îndreptate împotriva Legilor cu privire la limba de stat a Moldovei. Aceste formațiuni paramilitare, OSTC și Armata a 14-a, dar și grevele rusofonilor erau folosite ca mijloace de apărare a sistemului totalitar, a imperiului sovietic și a dominației imperiale ruse în Moldova.

Toată viața politică, economică și militară din Transnistria era controlată la maxim de către Moscova, ascultându-se doar indicațiile primite de la organele centrale moscovite. În martie 1990 a început o nouă etapă de luptă a Rusiei împotriva Moldovei. Pregătirile de război se făceau foarte activ. Armata a 14-a a ocupat toate centrele strategice din stânga Nistrului, fără înștiințarea Guvernului de la Chișinău. Ocupația a avut loc conform înțelegerii dintre Mihail Gorbaciov⁹, Lukianov, Iazov și Kriucikov în timpul „referendumului” gorbaciovist, realizat cu scopul de a păstra imperiul sovietic. La comisariatele militare raionale transnistrene a fost concentrată tehnică militară rusească suplimentară. Populația transnistreană a fost forțată să participe la acest referendum sub amenințarea tancurilor Armatei a 14-a de la Tiraspol. La 2 noiembrie 1990, în orașul Dubăsari, separatiștii ocupă sediile procuraturii și judecătoriei raionale, a comitetului executiv raional, iar apoi a secției de poliție. Au apărut și primele pierderi umane. Separatiștii preiau în totalitate controlul asupra orașului.

Lukianov a fost arestat după rebeliunea comunistă de la Moscova din august 1991. Deja toată activitatea separatistă era dirijată de A. Ruțkoi

⁷ Igor Nicolaevici Smirnov este un politician transnistrian de origine rusă, care a îndeplinit funcția de președinte al autoproclematei Republici Moldovenești Nistrene între anii 1991-2011.

⁸ Moraru 1995: 549.

⁹ Mihail Gorbaciov a fost conducătorul Uniunii Sovietice din 1985 până în 1991. Încercările sale de reformă au dus la încheierea Războiului Rece, la încetarea monopolului politic al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice și la prăbușirea Uniunii Sovietice.

și echipa sa. În raioanele din stânga Nistrului au fost aduși foarte mulți militari și lucrători în serviciul de securitate care au fost implicați și în alte conflicte, precum cele de la Riga, Baku, Tbilisi și Vilnius; de asemenea și o parte din lucrătorii K.G.B.A-ului din Moldova au fost transferați la Tiraspol.

Declanșarea războiului de pe Nistru din 1992 a fost cauzată de către acțiunile ulterioare ale separatiștilor, susținute de către Kremlin în plan politic, economic și militar. Aceste mișcări separatiste au condus la ruina economică, la anihilarea unității tânărului stat ce era Republica Moldova. Pe teritoriul Moldovei seoseau și participau la acțiuni violente și anticonstituționale, îndreptate contra integrității țării teritoriale, formațiuni înarmate ale cazacilor, legalizate pe teritoriul Rusiei. Aceștia participau la acțiuni care aveau ca scop răsturnarea prin violență a puterii legale din raioanele de est ale Republicii Moldova. Conducerea Moldovei a luat numeroase măsuri pentru a aplana situația, însă toate au fost respinse de structurile ilegale de la Tiraspol. Situația s-a degradat, degenerând într-un adevărat război, iar trupele rusești care staționau în localitățile din stânga Nistrului au trecut la agresiuni împotriva Republicii Moldova.

Conform datelor statistice, la începutul anului 1990 trupele sovietice din Transnistria numărau nu mai mult de 3.000 de ofițeri și peste 12.000 de cadre în termen și pe bază de contract, care aveau în dotare un uriaș arsenal de arme și muniții¹⁰. Armata Sovietică a pus cu generozitate la dispoziția forțelor separatiste militari, experți, echipamente sofisticate¹¹. Deja în primăvara anului 1992 în „armata separatistă nistreană” erau înrolate 8.000 de ofițeri activi, rezerviști și militari în termen, care formau „garda transnistreană”, la care se adăugau 5.000 de angajați ai trupelor de interne și 4.000 de muncitori înarmați din „detașamentele de autoapărare”. Printre apărătorii cauzei separatiste se mai numărau mai bine de 3.000 de cazaci și mercenari sosiți din Rusia și Ucraina, 200 de voluntari de la Comrat și peste 300 de pușcăriși puși în libertate de penitenciarele rusești cu condiția de a veni în ajutorul enclavei separatiste¹². Cazacii primeau și un salariu în valoare de 3.000 ruble lunar. Participarea cazacilor la războiul transnistrean a fost înregistrată chiar și de presa rusă¹³. Chiar în opinia unor ziariști ruși, participarea cazacilor la luptele transnistrene a fost „agresiune armată” a Rusiei „împotriva unui stat suveran”¹⁴.

În acele momente de mare responsabilitate, Parlamentul Republicii Moldova s-a adresat la 26 mai 1992 cu un Apel către parlamentele și popoarele lumii cu rugămintea de a susține Republica Moldova, independența, suveranitatea și integritatea ei teritorială și de a se pronunța împotriva agresiunii forțelor proimperiale și neobolșevice, care declanșaseră o rebeliune anticonstituțională în raioanele de răsărit ale

¹⁰ Muntean & Ciubotaru 2004: 114-115.

¹¹ Muntean & Ciubotaru 2004: 117.

¹² Muntean & Ciubotaru 2004: 129-130.

¹³ Izvestija, 1992, 6, 11 martie.

¹⁴ Gribincea 1998: 27.

Republicii Moldova, fiind susținute de Armata a 14-a a Federației Ruse și de detașamentele înarmate de cazaci și mercenari veniți din Rusia. Forțele separatiste, având o susținere externă vădită, au neglijat toate eforturile depuse de autoritățile legale și de opinia publică a Republicii Moldova pentru soluționarea prin mijloace politice a conflictului declanșat în mod artificial¹⁵. Moldova a intrat însă în acest război fără vreo susținere din afară, practic fără armată, fără armamentul și munițiile necesare pentru a duce un război, având la dispoziție doar efectivele subunităților de poliție (circa 10.000 de oameni). Armata națională a Republicii Moldova a fost înființată la 3 septembrie 1991, Mircea Snegur semnând Decretul „Despre formarea Forțelor Armate ale Republicii Moldova”.

La 2 martie 1992, sesiunea a 46-a a Adunării Generale a ONU a admis Republica Moldova, fără să procedeze la vot, prin aprobare unanimă, în familia Națiunilor Unite. Anterior, la 30 ianuarie, Republica Moldova devenise membru deplin al CSCE. Admiterea RM în Organizația Națiunilor Unite însemna, în mod implicit, condamnarea enclavelor separatiste la un anonimat categoric și anularea pentru totdeauna a oricăror iluzii a acestora de a fi admise cândva în lumea civilizată. De aici și disperarea Tiraspolului, manifestată prin încercarea de a se impune prin forța armelor. În fapt, conflictul dezlănțuit de forțele pro-imperiale urmărea să doboare mai multe ținte concomitent:

1. Să compromită șansa de integrare în lumea liberă a noului stat independent;
2. Să remodeleze, printr-o înfrângere militară, cursul politic de distanțare de Comunitatea Statelor Independente (Rusia), îndeosebi în chestiunile de politică militară;
3. Să pună capăt tendinței, mai mult declarative în realitate, de integrare a „celor două state românești” și să elimine penetrația română în zonă;
4. Să reafirme rolul de tutore necontestat al Moscovei în această regiune a Europei de Sud-Est¹⁶.

„Conflict militar”, așa erau deseori definite ostilitățile de pe malurile Nistrului între forțele de ordine ale R. Moldova și cele separatiste ale Tiraspolului, asistate de supporterii acestora de la Moscova.

Din punct de vedere cronologic, potrivit autorilor A. Muntean și N. Ciubotaru, „războiul de pe Nistru”, care a cunoscut mai multe faze, se înscrie în limitele anilor 1990 și 1992 fiind declanșat „de către separatiștii transnistreni, susținuți politic, economic și militar de Rusia”. Scopul era de „a preîntâmpina unirea românilor din partea stângă cu cei din partea dreaptă, a perpetua prezența Armatei ruse pe teritoriul Republicii Moldova și a impune, cu orice mijloace, menținerea acesteia în cadrul hotarelor sovietice, reformate în așa numite Comunitate a Statelor Independente – CSI”¹⁷.

¹⁵ Aspecte ale conflictului transnistrean 2001: 43.

¹⁶ O istorie a regiunii transnistrene 2007: 433.

¹⁷ Muntean & Ciubotaru 2004: 262.

În noaptea de 1 spre 2 martie 1992 formațiunile înarmate ilegale secesioniste au atacat și au ocupat sediul poliției din Dubăsari, din stânga Nistrului, înregistrându-se pierderi de vieți omenești și luări de ostateci (34 de polițiști). Liderii separatiști de la Tiraspol, susținuți de Armata a 14-a a Rusiei, declanșează acțiuni militare împotriva organelor constituționale ale puterii de stat care marchează începutul conflictului armat¹⁸. Era evident, se spunea în Declarația Guvernului Republicii Moldova în legătură cu evenimentele de la Dubăsari, că această provocare avea drept scop „agravarea în continuare a situației social-politice, subminarea integrității Republicii, zădărnicierea admiterii Republicii Moldova la Organizația Națiunilor Unite, preconizată pentru 2 martie”. Guvernul a avertizat că întreaga responsabilitate pentru evenimentele care au avut loc revenea liderilor separatiști din stânga Nistrului, susținuți de forțele reacționare ruse¹⁹. În dimineața zilei de 4 martie 1992, la Chișinău a avut loc întâlnirea președintelui Mircea Snegur cu autoproclamatul președinte al așa-zisei Republici Moldovenești Nistrene – Igor Smirnov, ultimul respingând din nou propunerea Chișinăului privind organizarea unei zone economice libere și insistând asupra statalității Transnistriei²⁰. La 6 martie formațiunile paramilitare, ajutate de reprezentanți ai Armatei a 14-a, încep minarea unor poziții din zona de conflict (terenuri agricole, barajul hidrocentralei electrice de la Dubăsari, podurile de peste Nistru, 3 dintre care au fost distruse). Din batalionul de ingineri de geniu nr. 66 situat în satul Parcani, gardiștii au scos, fără nici un obstacol, peste 1.000 de pistoale Kalașnikov, 1,5 milioane de cartușe, 20 de aruncătoare de grenade și alt armament. În perioada martie-aprilie 1992 militarii ruși au furnizat tehnică blindată separatiștilor. Acestora le-a fost pus la dispoziție întregul stoc de arsenal tehnic pe care îl deținea brigada de ingineri de geniu de la Dubăsari.

La 12 aprilie Mircea Snegur s-a întâlnit la Suceava (Putna) cu Ion Iliescu. La această întâlnire cu ușile închise s-a discutat despre conflictul transnistrean și căile lui de soluționare, s-au dat asigurări ferme privind sprijinul Republicii Moldova de către autoritățile României. Tot atunci s-a convenit că nu era momentul potrivit pentru semnarea Tratatului de prietenie între cele două țări, proiectată încă pentru sfârșitul lunii martie. Motivul acestei decizii era de a nu oferi temeuri în plus liderilor de la Tiraspol și protectorilor lor de la Moscova „pentru a lucra pentru scopuri separatiste”²¹.

La mijlocul lunii mai 1992, Moscova a adoptat decizia privind implicarea directă a unităților Armatei a 14-a în conflictul de pe Nistru. Ministrul Apărării al Rusiei, generalul Graciov, a transmis comandantului Armatei a 14-a, generalului Netcacev, următoarea dispoziție:

¹⁸ Nedelciuc 1992: 74.

¹⁹ Moldova Suverană, nr. 33, 5 martie 1992.

²⁰ Moldova Suverană, nr. 33, 7 martie 1992.

²¹ Sfatul Țării, nr. 62 (1102), 16 aprilie 1992.

„În legătură cu agravarea situației în Transnistria și avându-se în vedere că acest pământ rusesc trebuie să-l apărăm pe toate căile și cu toate metodele accesibile. Vi se cere:

1) Să completați din rezervele pentru mobilizare toate unitățile militare ale Armatei 14, dislocate în Transnistria;

2) Să treceți în stare deplină de luptă toate unitățile de luptă ale Armatei a 14-a;

3) Să deblocați toate unitățile militare”²².

Pe de altă parte, din regiunea Rostov a Rusiei vin circa 1.000 de cazaci și mercenari care participă la lupte de partea separatiștilor. La 7 mai 1992 forțele paramilitare ocupă stația de retranslare a radiodifuziunii moldovenesti, aflate în partea stângă a Nistrului²³.

Ministerul de la Chișinău a stabilit la 18 mai patru direcții operative-tactice pe frontul de luptă:

1) Cocieri – Dubăsari, comandant colonel Nicolae Petrică;

2) Coșnița – Doroțcaia, comandant colonel Anatol Cociug;

3) Căușeni – Tighina, comandant colonel Mihail Mămăligă;

4) Tighina – Varnița, comandant colonel Leonid Carasiov;

Totodată, Guvernul a decis preluarea patrimoniului, armamentului, munițiilor și tehnicii fostelor unități militare sovietice staționate în partea dreaptă a Nistrului, astfel încât nivelul de înzestrare a armatei naționale în curs de organizare s-a ameliorat cu arme, muniții și tehnică de luptă, fiind considerat chiar satisfăcător²⁴, cu toate că într-o primă fază a războiului „la un pistol-automat erau 2-3 ostași, iar cartușe se eliberau în cantități limitate, astfel ca luptătorii să nu poată întreprinde acțiuni ofensive fără ordinul comandanților superiori”²⁵. Oficial, această situație era explicată prin lipsa de arme și muniții. Nevoită să reacționeze la protestele luptătorilor de pe front, conducerea Republicii a găsit imediat în depozitele militare ale armatei sovietice și tehnică de război, și armament și muniție suficientă. „Dar a fost prea târziu!”²⁶.

La 18 mai a sosit într-o vizită oficială la Chișinău președintele României Ion Iliescu. Cu prilejul acestei vizite șeful statului român a menționat că procesul de apropiere dintre cele două state românești fusese frânat de evenimentele din stânga Nistrului, care în opinia sa trebuia soluționat pe cale pașnică, plecând de la Declarația cvadripartită din 6 aprilie. În pofida declarațiilor explicite ale liderului român referitoare la necesitatea păstrării celor două state românești independente, vizita acestuia la Chișinău a provocat o nouă explozie de românofobie furibundă la Tiraspol²⁷. Un moment important îl constituie declarația mareșalului Șapoșnicov, exprimată în cadrul unei conferințe de presă din 20 mai; astfel,

²² Șișcanu 1999: 56.

²³ Nedelciuc 1992: 78.

²⁴ Adevărul, an. III, nr. 652, 15 mai 1992.

²⁵ Adevărul, an. III, nr. 651, 8 mai 1992

²⁶ Muntean & Ciubotaru 2004: 138 – 139.

²⁷ Muntean & Ciubotaru 2004: 250 – 251.

motivând transferul de luptă către formațiunile paramilitare din raioanele de est ale Republicii Moldova, comandantul suprem al forțelor armate unificate ale C.S.I. a declarat următoarele: „Când în unitate vine o mulțime de 11.000 de oameni dezlănțuiți, dintre care mulți, în ajun, și-au înmormântat rudele și apropiații, eu nu pot exclude că printre ofițeri și generali nu se vor găsi dintre cei care vor trece de partea acestor oameni umiliți și obidiți”²⁸. Această declarație uluitoare a ministrului de război de la Moscova ne trimite la ideea că dânsul de fapt susținea separatismul din raioanele de est a Republicii Moldova.

Igor Smirnov, președintele R.M.N., a semnat la 21 mai 1992 un decret privind trecerea tuturor unităților Armatei a 14-a sub jurisdicția R.M.N. La 24 mai 1992 sosește la Tiraspol generalul Stolearov, care ocupa funcția de adjunct al comandantului suprem al forțelor armate ale C.S.I. Stolearov a declarat separatiștilor că Transnistria și Armata a 14-a reprezintă interesele geopolitice ale Rusiei în această zonă și că Federația Rusă mereu a avut relații strânse cu liderii autoprocimatei „Republici Nistrene”. Formațiunile de gardiști ale transnistrenilor organizează o provocare la Bender (Tighina), încălcând înțelegerea de a înceta focul. Sediul orașenesc de poliție este atacat de gardiști și supus unui tir masiv cu diverse mijloace moderne de război. La solicitarea poliției, în oraș sunt introduse forțe suplimentare ale trupelor Ministerului de Interne și Armatei Naționale de la Chișinău. Ca răspuns la aceste acțiuni legitime ale structurilor de forță ale R. Moldova, unitățile Armatei a 14-a a Federației Ruse participă în perioada 19 iunie - 7 iulie 1992 la lupte de partea separatiștilor pe întreg spațiul de război. În acest scop, soldații ruși utilizează tancuri, artilerie grea și alte mijloace moderne de război, inclusiv instalații „Grad M21”, interzise de Convenția de la Geneva.

La 7 iulie 1992, în localitatea Limanscoe, Ucraina, reprezentanții militari ai Rusiei, Republicii Moldova și Republicii Moldovenești Nistrene, în prezența comandantului Armatei a 14-a, convin asupra încetării imediate a focului și retragerii de pe poziții a tehnicii militare grele. Gardiștii și cazacii continuau însă să încalce fățiș și sistematic acordul. În seara zilei de 15 iulie a fost atacat postul de la Varnița, asupra căruia s-au lansat mine de la baza din Parcani. În noaptea de 17 spre 18 iulie așa-zisele „detașamente de autoapărare a Transnistriei” au deschis foc din automate și mitraliere asupra unui autobus sanitar, sosit la Bender la ora 23:00 pentru a transporta la spital polițiști și voluntari răniți²⁹. În urma unor demersuri diplomatice mai ample, inclusiv vizita vicepreședintelui Ruțkoi și a ministrului rus al securității statului, Barannikov, la Chișinău și la Tiraspol, se redactează la Moscova și se aprobă de către Tiraspol proiectul de convenție între Rusia și Republica Moldova privind principiile de pacificare a zonei³⁰.

²⁸ Șișcanu 1999: 59.

²⁹ Bârsan 1993: 221.

³⁰ Bârsan 1993: 221.

Mass-media rusească a jucat un rol esențial în pregătirea și declanșarea războiului Rusiei contra Moldovei din Transnistria. Telecompania *Ostankino* a fost principalul post de televiziune care a transmis informațiile privitor la acest război. Ziarele rusești au susținut aprig acțiunile separatiștilor. Operațiile militare de la Copanca, Parcani, Bender, Dubăsari, Cocieri, Grigoriopol, Corjova, Roghi au avut susținerea materială și morală a conducerii Rusiei, Ministerului rusesc al apărării și a telecompaniei *Ostankino*. Jurnaliștii ruși au indus în eroare opinia publică mondială, învinuind Republica Moldova de „agresiune”³¹. Unele mijloace de informare în masă din Rusia, Ucraina și chiar din Moldova au făcut aprecieri incorecte privitoare la război. Ziarele *Pravda*, *Cosmopolitika*, *Pravda*, *Sovetskaia Rossia*, *Moscovskie novosti*, *Patriot*, *Krasnaia Zvezda*, *Sovetskii patriot*, *Trudovoi Tiraspoli*, *Dnestrovskaia pravda* ș.a. au dezinformat opinia publică mondială străduindu-se astfel să mascheze agresiunea Rusiei contra Republicii Moldova. În zilele când poliția și armata națională, combatanții și voluntarii moldoveni țineau piept forțelor Armatei a 14-a, vărsau sânge pentru integritatea teritorială a republicii, aceste ziare vorbeau lumii întregi despre „agresiunea” Moldovei în Transnistria, învinuind și România de un oarecare „amestec” în afacerile interne ale Transnistriei, calificând acțiunile Moldovei ca fiind un „genocid”, o „agresiune” etc³². Pentru a justifica implicarea trupelor ruse de partea separatiștilor, mass-media rusă și cea de la Tiraspol propagau ideea că „România furnizează armament autorităților de la Chișinău” și că „cetățenii români luptau cot la cot cu poliția moldovenească împotriva poporului Transnistriei”³³.

Consecințele acestui război au fost destul de mari. Pierderile economiei naționale au fost colosale, aproximativ 12 miliarde de ruble (la valoarea rublei din 1992). Restabilirea localităților și obiectivelor distruse în urma războiului necesitau încă circa 15 miliarde de ruble. O sumă enormă, deoarece venitul național al Republicii Moldova pe anul 1991 era de 15,4 milioane de ruble. În acest conflict armat și-au pierdut viața nu numai personalul militar care a participat direct la ostilitățile militare, ci și persoane civile nevinovate de pe ambele maluri ale Nistrului. Datele statistice precizează că au decedat mai mult de 1.100 de persoane și mai mult de 3.500 au fost rănite. Conform celor mai recente date transmise de regiunea transnistriană, în urma ostilităților din 1991-1992 au fost omorâți 812 transnistreni, dintre care 310 civili, 42 femei și 14 copii nevinovați. Numărul răniților a ajuns la 2.485. zilnic, Republica Moldova avea câte 10-15 persoane ucise, iar răniți era 40-45 pe zi (cifre oferite de șeful statului major al Forțelor Armate al Republicii Moldova). Au apărut numeroși refugiați și persoane strămutate intern. Din acest teritoriu s-au refugiat peste 108.000 de persoane, inclusiv 51.000 în partea dreaptă a Nistrului.

³¹ Moraru 1995: 551.

³² Moraru 1995: 547.

³³ Gribincea 1998: 54.

Peste 70.000 de persoane au cerut azil în alte țări: Rusia, Ucraina și Belarus. Cea mai mare parte a refugiaților, aproximativ 61.000, s-a îndreptat spre Ucraina. În Rusia au emigrat 10.300 persoane, iar spre Belarus – 800 persoane.

Acest război a avut importante consecințe politice pentru Republica Moldova: a acreditat ideea că tânărul stat nu poate funcționa în afara sferei moscovite; a consolidat poziția politică a forțelor neocomuniste antinaționale. Administrația de la Tiraspol a obținut posibilitatea de a promova politica „faptului împlinit”, în urma căruia în cadrul frontierelor Moldovei, recunoscute pe plan internațional, există separat două formațiuni statale. Războiul a făcut să cadă masca de pe fața conducătorilor de la Kremlin, dovedind că obsesia menținerii imperiului, sub indiferent ce formă politică, este o prioritate absolută, pentru realizarea căreia nu există nici o regulă a jocului și nici un reper moral, nici măcar față de propria populație. Războiul a consolidat o formațiune pseudo-statală – „Republica Moldovenească Nistreană” – un succes remarcabil al imperiului moscovit³⁴.

Separatiștii continuă și în prezent politica de genocid în Transnistria, încălcând dreptul moldovenilor de a-și vorbi limba maternă, batjocorind simbolic de stat, distrugând cultura și tradițiile poporului. Mai mult de 2.500 de moldoveni din Transnistria au fost concediați din serviciu, peste 2.800 de refugiați nu se pot întoarce la casele lor distruse, ocupate de venetici, de gardiști și alte elemente eliberate din închisorile Rusiei și trimise în Transnistria.

În concluzie, putem afirma că pentru Republica Moldova războiul de pe malurile Nistrului a fost un război de autoapărare, de salvagardare a integrității teritoriale, a suveranității și independenței sale recunoscute pe plan mondial, dar violate de forțele nostalgice după fostul Imperiu. Războiul dus de Republica Moldova a fost pentru o cauză dreaptă și acest adevăr a fost de asemenea recunoscut de comunitatea internațională.

BIBLIOGRAFIE

Periodice

Adevărul

Аргументы и факты

Izvestija

Moldova Suverană

Nezavisimaia Moldova

Sfatul Țării

Советская Молдавия

Lucrări de specialitate

*** (2007). *O istorie a regiunii transnistrene din cele mai vechi timpuri până în prezent*. Chișinău: Civitas.

³⁴ Aspecte ale conflictului transnistrean 2001: 47.

- Bârsan, Victor (1993). *Masacrul Inocenților*. București.
- Colectiv de autori (2001). *Aspecte ale conflictului transnistrean*. Chișinău: Știința.
- Gribincea, M. (2008). *Trupele ruse în Republica Moldova: Factor stabilizator sau sursă de pericol?* Chișinău: Civitas.
- Moraru, Anton (1995). *Istoria Românilor. Basarabia și Transnistria. 1812-1993*. Chișinău.
- Muntean, A. & Ciubotaru, N. (2004). *Românii de la Est. Războiul de pe Nistru (1990-1992)*. București: AGER Economistul.
- Nedelciuc, Vasile (1992). *Republica Moldova*. Chișinău.
- Scurtu, Ioan (1998). *Istoria Basarabiei de la începuturi până în 1998* (coord). Chișinău: Semne.
- Șișcanu, Ion (1999). *Împotmoliți în tranziție*. Chișinău: Civitas.